

ALA RACHMANOVOVÁ

MLIEKARKA
Z
OTTAKRINGU

DENNÍKY 1925 – 1927

premedia

Ala Rachmanovová

Mliekarka z Ottakringu

(denníky 1925 – 1927)

premedia

Z nemeckého originálu *Alja Rachmanowa: Milchfrau in Ottakring, Tagebuch einer russischen Frau* preložila Zuzana Demjánová

Redakcia Teodora Chmelová

Vydala Premedia Group, s. r. o., Bratislava 2013

Návrh obálky: Igor Slovák

Grafická úprava textu: Izabela Koska

Prvé vydanie

© 1997 by Amalthea Signum Verlag GmbH, A-Wien

Lic.: Agentur Dr. Ivana Beil, Scholstr. 1, D-694 Weinheim

Preklad © Zuzana Demjánová, 2013

ISBN 978-80-8159-020-7

Alja Rachmanova - v. Hoyer

Táto kniha je slovenským prekladom denníkov Ale Rachmanovovej po jej vypovedaní z Ruska, konkrétne z rokov 1925 až 1927. Roky 1916 až 1920 vyšli pod názvom *Študenti, láska, Čeka a smrť* a denníky z rokov 1920 až 1925 pod názvom *Manželstvá v červenej búrke*. Do nemčiny ich podľa rukou písaných ruských originálov preložil spisovateľkin manžel Dr. Arnulf von Hoyer.

1925

17. december 1925

Skoro ráno vošiel náš vlak do Viedne. Otmar niesol oba naše malé kufríky a ja som vzala na ruky Jurku. Bol ešte veľmi rozospatý a vyľakane sa obzeral. Spolu s ostatnými cestujúcimi sme kráčali k východu zo stanice, kde sa potom ľudia rozptýlili na všetky strany. Mnohých vítali príbuzní. Nás nečakal nik, nevedeli sme, kam ísť. Napokon sme sa vydali do parku neďaleko stanice a sadli si na zľahka zasrienenú lavičku. Srdce mi zovrel pocit hlbokoj osamelosti. Zo všetkých strán sa ozýval hluk veľkomesta, klaksóny automobilov a cez park sa náhlili ľudia obložený balíčkami, poniektorí niesli i malé jedličky. Vo vzduchu bolo cítiť blížiac sa Vianoce.

„Oziabajú ma rúčky,“ povedal Jurka. „Chcem ísť domov!!

Domov! To slovo sa mi videlo v tej chvíli fantastické a absurdné.

„Máme dvestotridsaťpäť šilingov. Môžeme si nájsť nejaký veľmi lacný hotel,“ povedal po chvíli Otmar.

„Som hladný a nohy mám už celkom premrznuté,“ pošťazoval sa Jurka opäť plačlivým hlasom.

Pomaly sme vykročili po širokej strohej Laxenburgerstrasse. Zastali sme pred akýmsi hostincom a po chvíli zvažovania sme napokon vošli. Tučná rozospatá žena v špinavej modrej zástere si mlčky vypočula objednávku a po dlhej chvíli nám priniesla mlieko, ktoré sme si vypýtali. Akési mladé dievča hlučne posúvalo stoly, na ktorých boli uložené obrátené stoličky. Bolo rovnako rozospaté ako žena. „Chcem ísť domov za dedkom a babkou!“ rozplakal sa opäť Jurka. „Nechcem tu bývať!“

Potom sme sa vydali hľadať nejaký vhodný hotel. Na uliciach nebola ani stopa po snehu, fúkal teplý vietor a popŕchalo. Mesto bolo obostreté sivou hmlou. Pred niekoľkými dňami sme ešte boli v Moskve, kde bolo tridsať stupňov pod nulou a všetko, kam len oči dovideli, pokrýval sneh, len sneh...

V ďalšom hostinci sme si prenajali dlhú tmavú izbu s dvoma železnými posteľami. Bola studená a nehostinná.

Uložila som Jurku do postele a on okamžite zaspal.

Otmar ma chytil za ruku.

„Teraz musíme popremýšľať, čo spravíme,“ povedala som potichu. „Dvaja mladí, zdraví ľudia, ktorí chcú pracovať, sa predsa nestratia. Azda by si mal zájsť za tvojimi známymi, ktorí tu žijú, možno ti poradia. Ja sa pokúsím niečo napísať. V Rusku mi ľudia vravievali, že mám talent. Mohla by som napísať zopár poviedok, niečo o Rusku. Ľudí to bude iste zaujímať.“

„Aj ja som presvedčený, že sa niekde uchytieme,“ povedal pevne Otmar. „A mám predsa teba, nuž sa musí všetko dobre skončiť.“

Otmar ma objal a dlho sme mlčky sedeli a pozorovali naše spiace dieťa. Ako len schudol a ako zle vyzeral! Choroba a dlhá cesta si vybrali na ňom svoju daň.

21. december 1925

Mama veľmi často hovorievala: „Možno prísť o peniaze a o dom, ale vzdelanie je kapitálom, ktorý nemožno nikomu vziať. Svoje dcéry dám vyštudovať, aby nemuseli nikdy hladovať.“

Teraz sa však ukazuje, že so svojím vzdelaním si nezarobím doslova ani na kus chleba. Čo z toho, že som vychodila gymnázium a univerzitu, že som sa celý život len učila a študovala? Tu v cudzine sú moje potvrdenia o štúdiu len zdrapom papiera. Navyše mi tá bledá zachmúrená žena na hraniciach všetky doklady zobrala, vraj „na pamiatku“. Veľmi ma to trápi. A Otmar? Keď vypukla vojna, musel narukovať ešte pred štátnicami. Prirodzene, že ich zložil v Rusku, tu však neplatia. Teraz ich musí zložiť na Viedenskej univerzite ešte raz. Ako má však študovať, keď nevie, ako uživiť svoju rodinu?

22. december 1925

Otmar sa práve vrátil z pochôdzky po meste. Unavený sedí na posteli vedľa spiaceho Jurku. V tvrdej tvári sa mu zračí

smútok. Pochodil všetkých známych, ale nikde nepočul nič potešujúce. Je takmer nemožné zamestnať sa a je vylúčené, aby sme si na seba zarobili písaním. Zopár článkov alebo fejtónov by azda uverejnili, ale tým sa to aj končí. Redaktori v novinách sami nevedia, čo s rukopismi, ktorými ich zasýpajú.

A všade treba „protekcii“!

Nie, to predsa nie je možné, musíme nájsť spôsob, ako si zaradiť na živobytie. Napísala som poviedku, Otmar ju preloží a zanesie do novín.

23. december 1925

Celý deň sme hľadali nejakú izbu na prenájom. Prešli sme takmer celú Viedeň. Hotel je pre nás príliš drahý, stojí šesť šilingov na deň. Nie je ľahké niečo nájsť, keďže zväčša sa miesto uvoľní až prvého alebo pätnásteho v mesiaci. Navyše, všetko je pre nás pridrahé. Napokon sme si u jedného zverolekára bez praxe našli izbu, ktorá nám ako-tak vyhovovala. Stojí sedemdesiat šilingov na mesiac. Zostaneme tu, kým si nenájdeme niečo lacnejšie.

24. december 1925

V byte našich nájomcov vládne hrobové ticho. On, ona a ich dve deti sedia v izbe, ale nepočuť ich hovoriť, či dokonca smiať sa. Žijú len z prenájmu izby a to, prirodzene, nestačí. Obaja sú veľmi zatrpknutí, a keď som dnes vošla do kuchyne, aby som si uvarila čaj, spýtala sa ma žena:

„Ako ste len mohli odísť z Ruska, veď tam sa žije tak dobre! Tam sú ľudia aspoň slobodní a každý má prácu. Rusi to spravili, ako sa patrí, obesili všetkých buržujov a proletári si môžu robiť, čo chcú. My sme komunisti a nevieme sa dočkať, kedy sa pripojíme k Sovietskemu zväzu. Potom sa už postaráme o to, aby sme podrezali krky všetkým buržujom! Všetci musia zdochnúť, všetci!“ Oči sa jej blýskali hnevom a jej mladá pekná tvárička nadobudla krvilačný zvierací výraz.

„Nože mi porozprávajte niečo o Rusku!“ poprosila ma.
„Myšlienka naň je našou jedinou vzpruhou. To je jediné miesto na zemi, kde sa môže človek nadýchnuť!“

„Kedy sa vrátite do Ruska?“ skočil jej do reči zverolekár.
„Chceli by sme ísť s vami, vedeli by ste nám pomôcť? Iste máte styky. Na koho sa máme obrátiť, ak ta chceme odísť?“

Zmeravela som od údivu. Takto zmyšľajú ľudia v slobodnej krajine! U nás snívajú všetci o západnej Európe a slobode a tu túžia po sovietskom Rusku! Napokon mi zverolekár poradil:

„Zbaľte si veci a odíďte naspäť do Ruska, kým vám ešte platí vízum. Tu nenájdete prácu. Tu si žijú dobre len kapitalisti, všetci ostatní umierajú od hladu. Pozrite sa na mňa: v priebehu mesiaca som tu ošetril len jednu mačku s pokazeným žalúdkom. Povedzte mi, či môže vyžiť celá rodina z jednej chorej mačky? Prenajímam izbu, ale vari sa dá vyžiť zo sedemdesiatich šilingov? Nie. Nuž mi teda povedzte, čo mám robiť? Neostáva mi nič iné, len byť komunistom. Všetkým buržujom treba podrezať krky, inak sa to nezlepší!“

25. december 1925

V byte vládne zlovestné ticho. Rodina zverolekára sedí mlčky v svojej izbe...

„Musí existovať nejaké východisko,“ povedala som Otmarovi. „Prezrime si ešte raz noviny!“

Vzala som do ruky noviny, v ktorých sme našli aj našu izbu.

„Hľa, koľko oznamov!... Pozri tu: ‚Ak ste usilovný a energický, môžete si za mesiac zarobiť slušnú kôpku peňazí! Predaj nôt, Vienna.‘ Vyskúšajme to! Hneď tam zájdime!“

28. december 1925

Zárobok „slušnej kôpky peňazí“ vyzerá takto: dostanete noty a ak ich predáte, prislúcha vám provízia. Chodíte od domu k domu a ponúkate noty. Nik ich však nekupuje, pretože sú bezcenné. Aby sme „porobili“, ako hovorí Jurka, vydávame sa

do ulíc všetci traja. Za žiadnu cenu by som nepustila Otmara samého. Čo by som potom robila doma? V byte je tak chladno ako vonku, pretože si nemôžeme dovoliť uhlie ako napokon ani naši nájomcovia. Obišli sme zopár domov, ale bezvýsledne, nepredali sme jediný zväzok. Jedna žena sa strašne rozhnevala – vraj sme ju vyrušili. Hrubo nás okríkla a zavrela dvere tak rýchlo, že Jurka vyľakane povedal: „Tá rakúska teta mi skoro odcvikla nos!“ Unavení, hladní a premrznutí sme sa nakoniec vrátili domov.

„Budeme teraz chodiť každý deň ‚porobiť‘?“ spýtal sa Jurka ustarostene. Len aby neprechladol!

Zaplatili sme za izbu na mesiac vopred a zostalo nám už len niečo cez sto šilingov. Čo si len počneme? Čo s nami bude?

1926

5. január 1926

Stalo sa, čoho som sa obávala. Jurka ochorel, má horúčku a blúzni. Otmar chodí po meste sám, ja sedím pri dieťaťu. Kúpili sme trochu uhlia a zakúrili sme. Ale táto malá rakúska kachľová piecka nevydáva veľa tepla.

Nemôžem spať. Nevieť si zvyknúť na to, že vo Viedni jazdia autá celú noc. Vari tu ľudia nikdy nespia?

Sivé nudné ráno. Zo špinavosivého neba padá hustý dážď. Otmar s Jurkom spia vo veľkých posteliach, ktoré sú celkom iné ako ruské posteľe. Hľadím na ich milé pokojné tváre a pátram v duši po odpovedi na otázku, ktorá sa mi neustále derie na pery: prečo sme nepriatelia ľudu? Nepriatelia Ruska?

Rusko pre mňa existuje len v noci. Len vo sne prichádza ku mne vlast' ako zosnulá matka k dieťaťu. Vystieram k nej ruky. Zdá sa mi, že som doma, vidím rieku a les, široké dlhé ulice nášho mesta a počujem ľudí, ako sa rozprávajú po rusky. Je mi ľahšie na srdci, tak, ako mi bolo aj doma...

Ale hluč z ulice ma z polospánku opäť zobudí. Cudzia izba, cudzie posteľe, cudzie nebo, cudzí dom! Všetko je cudzie! Prítisnem sa bližšie k Otmarovi a Jurkovi...

9. január 1926

Z redakcie mi odpovedali, že nemôžu uverejniť moju poviedku o Rusku, hoci je dobre napísaná, ale je „prifažká“. Táto odpoveď sa ma veľmi dotkla. Ako mám napísať o živote v Rusku niečo, čo by nebolo smutné, „ťažké“? Vari tunajší neznesú nič clivé a pochmúrne?

12. január 1926

Dnes prišiel Otmar domov veľmi neskoro. Prechádzala som sa po izbe a znepokojene som ho vyčkávala. V celom byte vládlo hlboké ticho, mlkve zúfalstvo bez slov. Trápila som sa pre choré dieťa a našu budúcnosť.

Napokon sa ozval zvonec. Otvorila som dvere a za nimi stál